

Yhteiskunnallisia muutoksia Lähi-idässä – havaintoja ja arvioita

■ Ari Kerkkänen

Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa mielenosoituksilla ja kansannousuilla on pitkät perinteet. Ne ovat olleet keino osoittaa ruohonjuuritasolta lähtevää tyytymättömyyttä joko hallintoa tai sen harjoittamaa politiikkaa vastaan. Useimmiten kansannousujen taustalla olevat syyt ovat yhdistettävissä kansalaisten kokemaan inhimilliseen turvattuuteen. Yhteiskuntatieteilijöille nämä syyt eivät ole tuntemattomia. Sen sijaan kansannousuja laukaisevia yksittäisiä tapahtumia ei ole mahdollista ennakoita tutkimuksen keinoin.

Tunisiasta joulukuussa 2010 käynnistyneen uuden arabiheräämisen yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi on vielä aikaista. Joitakin johtopäätöksiä on kuitenkin mahdollista jo tehdä. Tilanne Syyriassa näyttää vahvistavan sitä tutkimukseen perustuvaa käsitystä, että väkivaltaisen kansannousu yleensä epäonnistuu tavoitteiden saavuttamisessa. Tunisiassa, Libyassa ja Egyptissä puolestaan näyttää siltä, että kansannousujen taustalla olleisiin sosioekonomisiin syihin ei ole kyetty puuttumaan, mutta toisaalta autoritaarisia hallintoja kohtaan tunnettu pelko on vähentynyt. Arabimaailman muutos asettaa tutkijayhteisön arvioimaan mennyttä tutkimusta ja herättää sille uusia tutkimuskysymyksiä.

Mielenosoitusten perinne Lähi-idässä

Kansannousut, mielenosoitukset ja kansalaistotelemattomuus eivät ole mikään uusi ja yllättävä ilmiö Lähi-idässä. Se on ollut ihmisten tapa osoittaa käsitystään vallitsevasta tilanteesta, kehityksestä tai protestoida sitä vastaan riippumatta siitä, kuka maassa tai alueella pitää valtaa hallussaan. Kaduille saatettiin lähteä myös juhlistamaan esimerkiksi uskonnollisia merkittäviä tapahtumia. Kansannousuja koettiin osmani-

imperiumin alaisessa Levantissa ja ne jatkuivat mandaattivalttojen hallinnassa olleilla alueilla ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Mesopotamiassa kapinoitiin Ison-Britannian mandaattivaltta vastaan vuonna 1920, Syyriassa Ranskan mandaattivaltta vastaan vuosina 1925–27 ja erityisesti sen väkivaltaa käyttävää hallintoa vastaan.¹

Syyrian kansannousu puolestaan antoi mallin kansannoususta², jota kymmenisen vuotta myöhemmin, vuonna 1936, Palestiinan arabit toteuttivat kapinoidessaan ensisijaisesti Ison-Britannian mandaattipolitiikkaa vastaan ja toissijaisesti Palestiinan juutalaisasutusta, *Yishuvia*, vastaan. Palestiinan kansannousun yksi tärkeimmistä menettelytavoista oli yleislakko. Palestiinan arabit olivat osoittaneet mieltään säännöllisesti vuodesta 1920 alkaen niin sanotuissa Nebi Musan mielenosoituksissa mandaattihallintoa ja juutalaisasutusta vastaan siitä syystä, että mandaattihallinnon tehtävänä oli toteuttaa Balfourin julistusta. Vuotuinen Palestiinan muslimien kulke oletetulle profeetta Mooseksen (Nebi Musa) haudalle Jerusalemin ja Jerikon välillä muuttui hallinnon vastaiseksi mielenosoitukseksi.³

- 1 Provence, Michal: *The Great Syrian Revolt and the Rise of Arab Nationalism*. (Austin: University of Texas Press 2005), 13 ja Daniel Neep, *Occupying Syria under the French Mandate. Insurgency, Space and State Formation* (Cambridge University Press 2012), 50.
- 2 Michal Provence näkee Syyrian kansannousun historiallisena tapahtumana, jota massaliikkeet arabimaailmassa seurasivat. Provence, Michal: *The Great Syrian Revolt and the Rise of Arab Nationalism* (Austin: University of Texas Press 2005), 13.
- 3 Wasserstein Bernard, *The British in Palestine. The Mandatory Government & The Arab-Jewish Conflict 1917–1929* (2 p., Oxford: Basil Blackwell Ltd 1991), 38–39, 64.

Iranin väkivallaton kansannousu vuosina 1978–79 muutti huomattavasti Lähi-idän voimatasapainoa, kun Yhdysvaltain liittolainen šaahi Reza Pahlavi kukistui miljoonien irani-laisten mielenosoitusten ja lakkojen seurauksena. Väkivallaton toiminta halvaannutti maan talouselämän ja šaahi joutui maanpakoon.⁴

Palestiinalaisten ensimmäisen kansannousun, *intifadan*, laukaisi israelilaisen armeijan kuorma-auton törmäminen palestiinalaisiin päivätyöläisiin tappaen neljä palestiinalaista. Tapahtumaa ei yksittäisenä onnettomuutena kyetty ennakoimaan, mutta siitä alkunsa saaneen ja alkuvaiheessa varsin väkivallattoman kansannousun perussyö oli palestiinalaisalueiden miehitys. Siten kansannousun syy oli ole-massa ja tunnettu, vaikka sen laukaissut tapahtuma oli yllätys.

Kansalaisten luottamusvaje

Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan eri valtioiden kansalaiset vieraantuivat samalla tavalla omista autoritaarisista hallinnoistaan kuin aikaisemmin mandaattivallat koettiin vieraksi ja ulkopuolisiksi vallanpitäjiksi. Itsenäistyneiden valtioiden hallinnot korvasivat mandaattivallat, mutta hallitsemistapa – autoritaarisuus – pysyi. Erilaiset ideologiat, niiden mahdollisesta oikeutuksesta riippumatta, eivät kyenneet korvaamaan autoritaaristen hallintojen oikeudettomuutta hallittaviin nähden. Siten kansalaisia tyydyttänyttä yhteiskunnallista ratkaisua ei löytynyt sen enempiä arabisocialismista, -nationalismista kuin palestiinalaiskysymyksestä.

Tunisialaisen katukauppiiaan polttoitsemurha joulukuussa 2010 sysäsi liikkeelle tapahtumavyöryn, jonka seurauksia väkivaltaisimmillaan todistetaan Syyriassa. Uuteen arabiheräämiseen⁵ johtaneet syyt olivat hyvin tunnettuja. Ne kul-

minoituivat inhimillisen turvallisuuden puuttumiseen Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan arabivaltioissa sekä autoritaariseen hallintojärjestelmään, jota erilaiset turvallisuuspalvelut pitivät pystyssä.⁶ Inhimillinen turvattomuus ilmeni erityisesti nuorisotyöttömyytenä, köyhyytenä, syrjäytymisenä, arvottomuuden tunteena ja hallinnon mielivaltana kansalaisia kohtaan. Hallintoihin yhdistetty ja kaikkialle ulottuva korruptio suuttutti erityisesti kansalaisia. Autoritaarisilta hallinnoilta puuttui kansalaisten niille antama oikeutus, tai jos sitä joskus oli ollut, se oli inhimillisen turvallisuuden vajeen vuoksi hävinnyt.

Tunnetuista sosioekonomisista ja inhimilliseen turvattomuuteen liittyvistä kansannousujen perussyistä huolimatta tutkimus ei kyennyt ennustamaan uuden arabiheräämisen tapahtumaketjun käynnistänyttä yksittäistä tapahtumaa eikä käynnistyneiden mielenosoitusten ja kansannousujen laajuutta sekä yhteiskunnallisia vaikutuksia.⁷ Nyt käynnistynyt tapahtumavyöry tarvitsi laukaisijakseen polttoitsemurhan joulukuussa 2010. Kansannousujen perussyt ja kansalaisten elinolot olivat kuitenkin sellaiset, että mikä tahansa vastaava yksittäinen tekijä olisi voinut toimia tapahtumaketjun laukaisijana. Vastaava laukaisija oli aikaisemmin mainittu palestiinalaisten ensimmäisen intifadan laukaisut onnettomuus. Kansalaisten ensisijaisena tyytymättömyyden kohteena olivat omat, inhimillistä turvallisuutta lisäämään kykenemättömät hallinnot. Tyytymättömyyttä lisäävinä tekijöinä olivat ulkopuoliset toimijat. Niiden nähtiin tukevan autoritaaristen hallintojen vallassa pysymistä esimerkiksi asekaupan välityksellä.

Ulkopuolisiin toimijoihin, valtioihin, oli totuttu suhtautumaan jo mandaattiajoista lähtien epäluuloisesti. Öljyn löytyminen ja sen

4 Erica Chenoweth ja Maria J. Stephan: *Why Civil Resistance Works. The Strategic Logic of Nonviolent Conflict* (New York: Columbia University Press 2011), 34.

5 Keskustelua uusimpaan arabimaailman myllerrykseen liittyvästä terminologiasta, ks. Kerkkänen, Ari: "Muutettava Lähi-itä", teoksessa Ari Kerkkänen ja Lotta Aunio (toim.) *Lukemista Levantista: suomalaisten tutkijoiden kirjoituksia Lähi-idästä* (Suomen Itämainen Seura 2013), 1.

6 *Arab Human Development Report 2009: Challenges to human security in Arab countries 2009: 6–7, 18.* New York: United Nations Publications.

7 Ellen Laipson ym.: *Seismic Shift. Understanding Change in the Middle East* (Washington: Stimson Center 2011), 3–5 ja F. Gregory Gause, III: "The Middle East Academic Community and the 'Winter of Arab Discontent': Why Did We Miss It?" teoksessa Ellen Laipson ym.: *Seismic Shift. Understanding Change in the Middle East* (Washington: Stimson Center 2011), 11–26.

hyödyntäminen suurvaltojen ja kansainvälisen öljy-yhtiöiden toimesta ei hälventänyt sitä mielikuvaa, että Lähi-itää riistettiin. Öljy loi keskinäisriippuvuuden suurvaltojen, erityisesti Yhdysvaltojen, ja Lähi-idän öljyvaltioiden välille. Iranin pyrkimys kansallistaa öljyvarantonsa johti Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian sekaantumiseen vallankaappaukseen vuonna 1953.⁸ Yhtäläillä, Yhdysvallat sekaantui vallankaappaukseen Syyriassa 1949.⁹ Epäluulolle oli siis ole-massa perustellut syyt.

Lisäksi Yhdysvaltojen varaukseton strategien liittolaisuus ja tuki Israelille koettiin suora-na sekaantumisena Lähi-idän asioihin. Yhdysvaltojen Irakin miehitys vuonna 2003 nähtiin jatkumona suurvaltojen sekaantumiselle Lähi-idän asioihin. Sen miehityksen seurauksena sadat tuhannet irakilaiset menettivät henkensä joko suoraan taisteluissa tai välillisesti miehityksen seurauksena, samalla kun maan infrastruktuuria (ruokatuotanto, koululaitos ja terveydenhuolto) hävitettiin.

Vaikka ulkopuoliset tekijät eivät selitä samalla tavalla muutostarvetta kuin sisäiset inhimilliseen turvattomuuteen liittyvät, ne vaikuttavat tavalliseen kansalaiseen voimattomuutta ja turhautuneisuutta lisäävällä tavalla. Suurvaltojen läsnäolo arabimaailmassa koetaan kadun tasolla riistämisenä. Yhdysvaltojen sotilaallinen tuki (koulutus, asekauppa) autoritaarisille hallinnoille (Egypti, Saudi-Arabia ja Persianlahden valtiot) ymmärretään kansalaisia sortavan järjestelmän ylläpitämisenä. Irakin ajautuminen miehityksen seurauksena sekasortoiseen poliittiseen ja yhteiskunnalliseen tilaan on mahdollistanut valtatyhjiön syntymisen Irakiin. Sitä puolestaan radikaalit islamistiset ja salafistiset järjestöt hyödyntävät sodassa Syyrian presidentti Assadia vastaan. Ulkopuolisten tekijöiden toiminta Lähi-idässä on muuttanut alueen valtioiden välisiä voimasuhteita ja siten lisännyt

epävakautta tavalla, joka näkyy yhtenä seurauksena uudesta arabiheräämisestä erityisesti Syyriassa.

Tämän lisäksi epäluuloa ja vihaa ovat synnyttäneet terrorismin vastaisen taistelun nimissä tehdyt laittomat miehittämättömien lennokkien iskut Jemenissä. Oikeudellinen yhteismitattomuus ei jää Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kansalaisilta huomaamatta, kun oikeusvaltioiksi ja demokratioiksi itseään kutsuvat valtiot rikkovat kansainvälistä oikeutta.

Näkökohtia uuteen arabiheräämiseen

Lähi-idän valtiot ovat hallintomuodoltaan ainakin nimellisesti erilaisia. Saudi-Arabia ja Persianlahden pikkuvaltiot ovat Jordanian tavoin kuningaskuntia, kun taas Egypti, Syyria ja Irak ovat perinteisesti tasavaltaisia. Nimellinen erilaisuus ei kuitenkaan muuttanut sitä tosiasiallista tilannetta, että hallinnot perustuivat, ja perustuvat edelleen, autoritaarisuuteen. Yleisesti tunnustetaan Sykes–Picot-rajojen keinotekoisuus Lähi-idässä. Ne pirstovat heimot ja kansat valtiorajojen jakamiksi, mutta mandaattivaltiojen jälkeiset autoritaariset hallinnot ovat oman valtansa pönkittämiseksi pitäneet kiinni näistä samoista rajoista kaikin käytettävissä olevin keinoin. Alueen väestön lojaliteetteja, jotka perustuvat ensisijaisesti uskontokuntaan (sektiin), toiseksi uskontoon ja vasta kolmanneksi valtioon, valtiorajat eivät sen enempää estä kuin määrittäkään. Tämä lisää alueen heterogeenisuutta – valtio- ja identiteettirajat eivät kohtaa.

Kansannousujen, mielenosoitusten ja kansalaistottelemattomuuden traditioon nähden tämä nyt nähtävä uusi arabiherääminen ei ole poikkeus. Se jatkaa kansalaistottelemattomuuden ja mielenosoitusten perinnettä. Kansa lähtee kaduille, kun sen ääntä ei muuten kuulla. Uudessa arabiheräämisessä on kuitenkin tunnistettavissa myös aikaisempaan kansalaistottelemattomuuteen nähden uusia piirteitä. Siinä missä perinteiset mielenosoitukset olivat paikallisia tai korkeintaan maakohtaisia, uusi arabiherääminen on ulottunut samankaltaisena massailmiönä Tunisiasta Syyriaan asti. Poikkeuksellista on ollut ilmiön maantieteellinen laajuus, nopea

8 Christopher De Bellaigue: *Patriot of Persia. Muhammad Mossadegh and a Tragic Anglo-American Coup* (New York: HarperCollins Publishers 2012), 274–275.

9 Sami Moubayed: *Syria and the USA. Washington's Relations with Damascus from Wilson to Eisenhower* (London&New York: L.B. Tauris 2012), 77–81.

leviäminen sekä uusien viestintävälineiden, erityisesti sosiaalisen median, onnistunut käyttö mobilisoinnissa.

Nyt käynnissä olevassa alueellisessa ja yhteiskunnallisessa murroksessa on keskeistä arabi-maailman yhteiskuntien ja kansalaisten suhde islamiin, sen eri muotoihin sekä näiden suhde valtioiden hallintomalliin. Uudessa arabiheräämisessä on aineksia yhteiskunnallisesta, islamilaisesta ja liberaalista heräämisestä. Kyse ei suinkaan aina ole uskontojen tai uskontokuntien välisen suhteen uudelleen arvioinnista tai niiden välisestä kamppailusta vaan yhtälailla saman uskontokunnan sisäisestä kamppailusta liberaalimpien ja konservatiivisempien suuntausten välillä. Yksinkertaisimmillaan, ja samalla kuitenkin yhtä monitahoisena, muutos voi olla valtakamppailua eri heimojen välillä. Tähän Libyan kansannousu on vienyt.¹⁰ Egypti on myös esimerkki keskenään ristiriitaisien ja jatkuvasti muuttuvien muutospainneiden vaikutuksesta. Vain noin vuosi demokraattisesti valitun muslimiveljeskunnasta nousseen presidentin jälkeen tosiasiallinen valta on palautunut armeijalle ja muslimiveljekkunnan toiminta on kielletty.

Mielenosoituksia ja kansannousuja yhdistävä tekijä ennen ja nyt on inhimillisen turvallisuuden vaje. Arabimaiden inhimillisen kehityksen raportti on osoittanut sen inhimillisen turvallisuuden puutteen, joka kansalaisille on syntynyt autoritaaristen valtioiden hallintojen ja turvallisuuskoneistojen ylläpitämiseksi luotujen lakien puristuksessa.¹¹ Lainsäädäntö siihen yhdistettyine tuomioistuimisine sulki tehokkaasti kansalaisten suut. Tämä ilmeni pelkona. Jokaisessa autoritaarisessa yhteiskunnassa oli rajoja, joiden ylittämisen riskit tiedostettiin. Tämän lisäksi erityisesti nuorisotyöttömyys on ollut köyhyyden lisäksi yksi inhimillistä turvattomuutta lisänneistä tekijöistä. Nämä ovat olleet arvottomuuden ja tarpeettomuuden tunnetta vahvistavia tekijöitä. Inhimilli-

sen turvallisuuden vaje voi kumuloitua sopivissa olosuhteissa yksittäiseen ja epätoivoiseen Tunisian polttoitsemurhan kaltaiseen tekoon, joka kykenee laukaisemaan massaliikkeen.

Kansalasiin istutettu pelko on ollut yksi hallitsemisen muoto. Inhimillinen turvallisuus on yksinkertaisimmillaan määritetty vapaudeksi pelosta ja puutteesta (*freedom from fear, freedom from want*).¹² Nämä molemmat ovat eriasteisina olleet läsnä Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan autoritaarisissa valtioissa, mutta kaduille lähteminen on osoittanut rohkeutta kohdata pelko, sen aiheuttaja ja voittaa se. Rohkeus puhua avoimesti yhteiskunnan epäkohdista lienee yksi tunnustetuimmista saavutuksista uudessa arabiheräämisessä. Jordania on tästä yksi esimerkki. Vuoden 2011 jälkeen siellä on aikaisempaa avoimemmin uskallettu puhua kuningaskuntaa rasittavista ongelmista. Vanhat tabut ovat rikkoutuneet, niiden joukossa kuninkaan arvostelu. Jordanian mielenosoitukset eivät tosin ole ainakaan vielä johtaneet hallinnon muuttumiseen. Se on yksi Lähi-idän maista, jolla on vielä mahdollisuus uudistuksiin väkivallattoman kansalaistotellattomuuden ja mielenosoitusten kautta. Tätä voi pitää onnistuneena, mikäli se johtaa suurempaan inhimilliseen turvallisuuteen ja edustuksellisempaan vallankäyttöön.

Sosiaalisella medialla on ollut suuri rooli uudessa arabiheräämisessä. Se on luonut ennennäkemättömän tehokkaan kanavan kansalaisten järjestymiseen kansannousuissa ja mielenosoituksissa. Helppo ja välitön massakommunikointi on kuitenkin antanut harhaanjohtavan tunteen muutoksen mahdollisuudesta ilman väivannaköä poliittisesta organisoitumisesta, puolueista, johtajuudesta tai ideologista.¹³ Sosiaalinen media välineenä ja kanavana ei sinänsä ole tekijä kestävien yhteiskunnallisten muutosten ja uudistusten tekemiseen. Siihen liittyy myös se ongelma, että sitä on helppo käyttää väärin ja manipuloiden halutun poliittisen lopputuloksen saavuttamiseksi. Syyrian sisällissodassa

10 Nicholas Pelham: "Losing Libya's Revolution" *New York Review of Books*, October 10–23, 2013, Volume LX, Number 15, 34–36.

11 *Arab Human Development Report 2009: Challenges to human security in Arab countries 2009: 6–7, 18.* New York: United Nations Publications.

12 Korhonen, Senja (toim.): *Training Manual. Human Security in Peacebuilding.* CMC Finland 2009, 15.

13 Uri Avneri 2013. *Cry, Beloved Country.* zope.gush-shalom.org/home/en/channels/avneri/1377259440/xx.

sodan pitkittymisen ja väkivaltaistumisen myötä sosiaalisen median manipulatiivinen käyttö on korostunut. Sosiaalisesta mediasta on tullut propagandan välikappale, joka ei enää mobilisoi kansalaisia vaan muokkaa globaalia mielipidettä suhteessa Syyrian sotaan.

Väkivallattomuuden voima ja tutkimuksen haasteet

Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän läpi pyyhkäisyt uusi arabiherääminen on jättänyt jälkeensä erilaisia jälkiä; kaikkialle se ei vielä ole edes ennättänyt. Tunisiassa epävarmuus jatkuu, kaksi oppositiopoliitikkoa on salamurhattu vuonna 2013 ja mielenosoituksissa on osoitettu tyytymättömyyttä Ennahda-puolueen johtamaa hallintoa kohtaan. Se ei ole pystynyt tuomaan odotettuja sosioekonomisia muutoksia. Libyassa käydään väkivaltaista heimojen välienselvittelyä, Egyptissä demokraattisesti valittu presidentti on syösty vallasta ja Syyriassa on lähes täysimittainen sisällissota. Tällä sodalla puolestaan on vahva alueellinen ulottuvuutensa. Bahrainissa kuohuu edelleen ja kysymysmerkkejä asetetaan niin Jordanian kuin Saudi-Arabian kohdalle. Muutos ei pysynyt väkivallattomana missään maassa. Uhriluvut vaihtelevat Tunisian muutamasta sadasta kuolonuhrista Egyptin muutamaan tuhanteen, Libyan muutamaan kymmeneen tuhanteen ja Syyrian yli sataan tuhanteen.¹⁴

Laaja empiirinen tutkimus osoittaa, että väkivallattomana pysyvät mielenosoitukset ja kansannousut saavuttavat tavoitteensa huomattavasti väkivaltaisista paremmin. Sama tutkimus myös osoittaa, että kansallinen mobilisaatio on vaikutukseltaan vahvempi kuin ulkopuoliseen tukeen perustuva kansannousu.¹⁵ Lisäksi kansannousua vastustava hallinto käyttää väkivaltaisia menettelytapoja helpommin tilanteessa, jossa kansannousu turvautuu väkivaltaan. Tämä tekee hallinnoille helpommaksi perustella aseellisen väkivallan

käyttö.¹⁶ Syyriassa on tapahtunut näin. Rauhanomaisena käynnistynyt kansannousu muuttui aseelliseksi kapinaksi hallinnon käyttämän väkivallan jälkeen siirtymävaiheessa kohti sisällissotaa. Syyrian kansannousun yhtenä suurena strategisena epäonnistumisena voidaan pitää sitä, että mielenosoituksia ei kyetty tai osattu kanavoida laajamittaiseksi yleislakoksi. Toinen epäonnistuminen oli turvautuminen väkivaltaan, tapahtui pa se sitten hallinnon siihen houkuttelemana tai oma-aloitteisesti. Kolmantena epäonnistumisena on mahdollista pitää alistumista alueellisen valtaistelun välikappaleeksi.

Käynnissä oleva Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän uusi arabiherääminen ja sen muutokset antavat paljon uutta tutkittavaa tutkijayhteisölle. Se asettaa tutkijat myös arvioimaan aikaisempaa tutkimusta. Arabimuutoksen käynnistyttyä, ja arabimaailmaan kohdistunutta tutkimusta arvioitaessa on esitetty, että tutkimuksen heikkoja kohtia ovat olleet usko autoritaarisuuden kestävyteen mukaan lukien se, että armeijat pysyvät poikkeuksetta lojaaleina hallinnoille, hallintojen vahvana pysyminen neoliberalistisen talouspolitiikan ansiosta ja usko siihen, että uusi media ei toimi muutoksen välikappaleena.¹⁷ Ensimmäiset johtopäätökset on siis jo tehty ja on luonnollista, että niiden pohjalta uusia ulottuvuuksia ja tutkimuksenasetteluja tehdään. Näyttää siltä, että alueen oletettu vakaus, kaikista olosuhteisiin liittyvistä tiedoista ja tutkimuksesta huolimatta, sokeutti tutkijat tarkastelemaan yhteiskuntia tiettyjen lähestymistapojen (esimerkiksi autoritaarisuuteen liittyvä tutkimus) ja tutkimusmetodien kautta. Nämä ovat joutuneet ravistelluiksi uuden arabimuutoksen myötä. Uusia tutkimuskysymyksiä on noussut, joihin etsitään vastausta. Tuloksena ei tule olemaan tulevien tapahtumien parempi ennustettavuus, vaan monipuolisempi tutkimukseen perustuva ymmärrys Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta.¹⁸

14 Erityisesti Libyan ja Syyrian osalta luvut uhriluvut ovat vielä varmentamattomia arvioita, mutta ne antavat kuitenkin hyvän käsityksen väkivallan määrästä.

15 Erica Chenoweth ja Maria J. Stephan: *Why Civil Resistance Works. The Strategic Logic of Nonviolent Conflict* (New York: Columbia University Press 2011), 61.

16 Erica Chenoweth ja Maria J. Stephan: *Why Civil Resistance Works. The Strategic Logic of Nonviolent Conflict* (New York: Columbia University Press 2011), 51.

17 Ellen Laipson ym.: *Seismic Shift. Understanding Change in the Middle East* (Washington: Stimson Center 2011), 6.

18 Tuomo Melasuo käsittelee erinomaisesti uusimman

Tässä vaiheessa voi kuitenkin todeta, että mitä vähemmän muutos vaikuttaa inhimillisen turvallisuuden vajeeseen ja mitä väkivaltaisemmaksi muutos käy, sitä pienemmät ovat mahdollisuudet saavuttaa niitä uudistuksia, joita kansalaiset kaduille lähtemällä pyrkivät tavoittelemaan. Näillä arviointiperusteilla uutta arabiheräämistä arvioitaessa on todennäköisempää, että alueen epävakaus jatkuu. Kaduille lähteminen, pelon väistyminen ja uudet mobilisointikanavat eivät sinänsä ole riittäneet kestävien ja inhimillistä turvallisuutta lisäävien muutosten saavuttamiseen.

Kirjoittaja on Suomen Lähi-idän instituutin johtaja. Artikkelin perustuu Tieteen päivillä 9.1.2013 pidettyyn esitelmään, jota on päivitetty.

---

arabiheräämisen nostamia haasteita tutkimukselle, ks. Tuomo Melasuo: "Arabikevät 2011 ja tutkimus: mitä, miksi ja miten", teoksessa Ari Kerkkänen ja Lotta Aunio (toim.): *Lukemista Levantista: Suomalaisten tutkijoiden kirjoituksia Lähi-idästä* (Suomen Itämainen Seura 2013), 21–27.